
ÜLKE ÜLKE YEREL YÖNETİMLER

ÇEK ve SLOVAK CUMHURİYETLERİ

Birgül GÜLER*

1918 yılında bir cumhuriyet olarak ortaya çıkan Çekoslovakya, 1948 yılında halk demokrasisi olarak sosyalist blokta yer almıştır. 1960 yılında devletin resmi adı Çekoslovak Sosyalist Cumhuriyeti şeklinde değiştirilmiştir. Sosyalist Cumhuriyet, 1960 Anayasası'nda 1968 ve 1970'de yapılan ve birer yıl sonra yürürlüğe giren değişikliklerden sonra birisi Sosyalist Çek Cumhuriyeti, diğeri Sosyalist Slovak Cumhuriyeti olmak üzere "iki eşit devletin sosyalist birliği" olarak varlığını sürdürmüştür. Federal yapı 1990 yılının ortalarında bir kez daha ad değişikliğine uğramış, bu değişiklik ile devletin adından sosyalist sözcüğü düşürülerek "Çek ve Slovak Federal Cumhuriyeti" biçiminde anılmaya başlanmıştır. 1992 yılında federasyonun iki ayrı parçaya bölünmesiyle, 1993 başında Çek Cumhuriyeti ayrı, Slovak Cumhuriyeti ayrı birer devlet haline gelmiştir.¹

Çek Cumhuriyeti'nin 79 bin km² genişliğindeki toprağı üzerinde 10.3 milyon, Slovakya'nın 49 bin km² (Konya ilinden yalnızca 1.500 km² fazla) genişliğindeki sınırları içinde 5.3 milyon insan yaşamaktadır. İki ülkenin kentleşme ortalama oranı yüzde 76'dır. Bu oran dünya ortalamasında gelişmişlik göstergesi sayılmaktadır. Henüz 1930 yılında, Türkiye'de toplam nüfusun yüzde 18'i kentlerde yaşarken, Çekoslovakya toplam nüfusunun %48'i kentsel yerleşim birimlerinde yaşamaktaydı. Bu tarihte kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı diğer Doğu Avrupa ülkelerinden Arnavutluk'ta yüzde 15, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan'da yüzde 20-22, Polonya'da yüzde 27, Macaristan'da yüzde 36 düzeyindeydi.

Ülkede sosyalist dönem fiili olarak 1988 yılında kapanmış, sosyalizm sonrası ilk genel ve yerel seçimler 1990 yılında yapılmıştır. Sosyalizmin tasfiyesini belgeleyen ve kapitalizme geçiş sürecini güvence altına alan Anayasa 1992 yılında yürürlüğe girmiştir.

---

* Dr., TODAİE Öğretim Üyesi.

¹ "Çekoslovakya Devlet Örgütlenmesi", TODAİE KYUP Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi Basılmamış Dersnotu.

ANAYASAL YAPI

16 Aralık 1992 tarihli Çek Cumhuriyeti Anayasası'nda yerel yönetimler "Coğrafi Öz Yönetim" başlığı altında yedi maddede düzenlenmiştir.² Anayasa'ya göre ülke temel coğrafi öz yönetim birimleri olan belediyelere bölünmüştür. Bunların üzerinde bölge yerel yönetimleri vardır. Her belediye daha üst yerel yönetim biriminin parçasıdır. Üst yerel yönetim birimlerinin kurulması ya da kaldırılması ancak yasa ile yapılabilir. Kamu tüzelkişiliğine sahip olan her iki kademe yerel yönetimleri, kendi *temsülciler kurulu*³ tarafından bağımsız olarak yönetilir. Devlet yerel yönetimlere sadece hukukun korunması zorunluluğu olduğunda ve yalnızca yasa ile belirlenmiş yöntemler ile müdahale edebilir. Temsilciler genel, eşit, doğrudan ve gizli oy ile halk tarafından dört yıl için seçilirler. Bu organın yetkileri yasa ile saptanır. İlgili yasa tarafından bir üst yerel yönetim birimine verilmiş olanlar dışında, yerel yönetim sorunlarını çözmek bu organın görevidir. Temsilciler kurulu, kendi yetki sınırları içinde karar alma ve uygulama hakkına sahiptir. Yasa ile düzenlenmek koşulu ile, devlet yönetimine ait görevlerin yerel yönetimlere devri mümkündür.

Anayasa'nın bu sınırlı hükümlerini tamamlayan yasalar, Anayasa'dan önce yürürlüğe girmiştir. Bunlardan birisi belediyeleri, ikincisi ilçe örgütlenmesini 1990 yılında düzenlemiştir. 1991 yılında Başkent Prag için ayrı bir yasa çıkarılmıştır. Yerel seçim sistemi ise başlangıçta -1990 yılında eski dönem kadrolarını saf dışı bırakacak nitelikte geçici bir "co-optasyon yasası"⁴ ile, daha sonra -1992 yılında "Belediye Temsilciler Kurulu Seçimleri ve Yerel Referandum" yasası ile yeniden düzenlenmiştir.

Anayasal ve yasal düzenlemeler, Slovak Cumhuriyeti'nde de aynı genel çizgiyi izlemiştir. Slovak Ulusal Meclisi'nce 1990 yılında bir Belediye Yasası, bir de Devlet Yönetiminin Örgütlenmesi Hakkında Yasa çıkarılmıştır.

GENEL YAPI

1990 yılı öncesinde Çek topraklarında üç, Slovak topraklarında iki kademeli bir yerel örgütlenme gerçekleştirilmişti. 1980'li yıllar sona ererken, her iki ülke genelinde ikisi başkentleri (Prag ve Bratislava) temsil eden 12 bölge (kraj), 112 ilçe (okresa) ve 6830 komün yerel yönetimi faaliyet göstermektedir. Bunlar,

² Council of Europe, Czech Republic - Structure and Operation of Local and Regional Democracy, Strasbourg, 1994. (Metin 1993 yılı durumunu yansıtmaktadır.)

³ Anayasa'da yerel yönetimlerin en üst organı olarak belirlenen temsilciler kurulu, yerel yönetim meclisidir. Adlandırmada "meclis-council" yerine "kurul-board" sözcüğünün kullanılması gelenekten kaynaklanmaktadır. Çekoslovakya'da sosyalizm, başından sona erdiği tarihe kadar siyasal sistemi, beş parti ve çok sayıda kitle örgütünün üye olduğu şemsiye örgüt "Ulusal Cephe" eliyle düzenlemiştir. Bu örgütlenme yalnızca federal-federe düzeylerde kalmamış, yerel örgütlenmeye de damgasını vurmuştur. Dönem boyunca yerel yönetimler, yerel meclisler anlamında "ulusal komiteler" olarak adlandırılmıştır.

⁴ Jan Kara, Jiri Blazek, "Czechoslovakia: Regional and Local Government Reform Since 1989", *Local Government in the New Europe*, Robert J. Bennett (ed.), Belhaven Press, London, 1993, s. 248.

sövyet tipi devlet örgütlenmesinin başlıca özelliği olarak hiyerarşik bağlar ile birbirlerine bağlı bulunuyorlardı. Yine sovyetik örgütlenmenin bir özelliği olarak, devletin ayrı bir taşra örgütlenmesi yoktu. Türkiye’de devletin taşra örgütlerince gerçekleştirilen işler, yerel yönetimler -Yerel ya da Bölgesel Ulusal Komiteler- eliyle yürütülüyordu. Sosyalizm döneminin bir başka özelliği, birleştirmeler yolu ile küçük yerleşme sayısının azaltılması olmuştur. Kırk yıl içinde üçte bir oranında gerçekleştirilen azaltma sayesinde, belediye sayısı 11.000’den 7.000’in altına düşürülmüştür.

Sosyalist iktidarın sona ermesinden sonra gerçekleştirilen değişiklikler, kısmen geçmişe bir tepki özelliği sergilemiştir. Bunun göstergelerinden birisi, her iki ülke toplamı olarak 1990 yılında 6830 olan belediye sayısının 1991 yılında 8602’ye yükselmiş olmasıdır.⁵ Çek Cumhuriyeti’nde bu eğilimin hızlı bir şekilde sürdüğü görülmektedir. Çek Cumhuriyeti’nde 1950 yılında 11.499 olan belediye sayısı 1989 sonunda 4158’e düşmüş iken, bu sayı 1992 başında 6237’ye yükselmiştir.⁶

Yeni dönemin geçmişe tepkisinin yanısıra, eski iktidar bağlarını kırma amacı ile gerçekleştirdiği bir diğer değişiklik, bölgeleri (kray) ortadan kaldırması olmuştur. Bu kademede başka bir örgütlenmeye gidilmemiştir. Öte yandan Yerel Ulusal Komiteler belediyeye dönüştürülerek yeniden örgütlenmiştir. Anayasa’nın öngördüğü "bir üst yerel yönetim kademesi" kurulmamıştır. Bölgelerin kaldırılması ile doğan üst kademe boşluğu, yeni bir üst kademe yaratılincaya kadar eskiden de var olan "ilçe" kademesi ile doldurulmak istenmiştir. Bunlar devletin taşra kademesi olarak örgütlenmiştir. Ülkede üst kademe örgütlenmesini sonuca bağlamak pek kolay görünmemektedir. Çünkü özelleştirme ile taşınmazların eski sahiplerine devredilmesine koşut olarak, yerel topluluklar da tarihsel toprak sınırlarının yeniden oluşturulmasını talep etmektedirler. Tartışmalar, Çek Cumhuriyeti’nin federal-konfederal örgütlenmesinden bölgesel düzenlemelere kadar uzanan çeşitli öneriler çerçevesinde sürmektedir.⁷

1993 sonu bilgiler çerçevesinde, tamamlanmamış görünen süreç sonunda, Çek Cumhuriyeti’nde ortaya çıkan genel ve yerel yönetim örgütlenmesi şöyle bir yapı sergilemektedir: Merkezi yönetim, taşrada sayısı 75 olan "ilçe" kademesinde örgütlenmiştir.⁸ Örgütün başında, İçişleri Bakanlığı önerisi üzerine hükümet tarafından atanan bir başkan (vali) bulunmaktadır. Valilik-belediye ilişkileri, taşra örgütlenmesini düzenleyen (bizdeki İller Kanunu benzeri) yasada belirlenmiş bulunmaktadır. Yeni dönemin, taşra örgütü-yerel yönetim arasında net bir ayırım yapılması yönündeki tercihine karşın, yerel yönetimler bazı genel yönetim görevlerini de üstlenmiş kurumlardır. Bu özellik nedeniyle yerel

⁵ Petr Dostal, Martin Hampl, "Territorial Organisation of Society: Czechoslovak Developments", *Local Government in the New Europe*, s.271.

⁶ Jan Kara, Jiri Blazek, a.g.k., s.250.

⁷ A.k., s.249.

⁸ Council of Europe, a.g.k., s. 12.

yönetim kademesini oluşturan 6000'i aşkın belediye bir örnek değildir. Belediyelerin büyüklüğüne göre faaliyet alanları da farklılık göstermektedir. Salt yerel hizmetlerin yanısıra bir kısım belediyelerde ilk kademe yargı mercii, nüfus işleri, inşaat yönetimi gibi işleri yüklenmiş birimler faaliyet göstermektedir. Ayrıca, doğrudan merkezin uzantısı olarak çalışan özel amaçlı birimler de kurulabilmektedir. Öte yandan büyük kentlerden 13 tanesi özel statüye sahip kent yönetimleri olarak farklılık sergilemektedir.

Belediyeler, referandum yapılarak birleştirilebilmektedir. Aynı ilçe sınırları içinde yer alan belediyelerin birleşmesi valilik onayı ile, farklı ilçe sınırları içindeki belediyelerin birleştirilmesi ise hükümet onayı ile gerçekleşir.

1990 sonrasında Slovakya da temel olarak belediyelere bölünmüştür.⁹ Ülkede 136'sı kentsel, diğerleri kırsal olmak üzere 2821 belediye vardır. Yerel yönetim yapısı bu kademe ile sınırlıdır. Belediyelerin üzerinde yer alan 38 ilçe ve bunların 121 bağlı alt-ilçesi merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi olarak bir üst yönetim kademesini oluşturmaktadır. Özel yapılanma, başkent Bratislava ve Kosice kenti için söz konusudur. Bu iki kentte yerel yönetim ile taşra örgütlenmesi bir aradadır. Kent yerel yönetimleri, bizdeki büyükşehir modeline benzer şekilde başkent 17, diğeri 22 alt belediyeye bölünmüştür. Bu yapının yanında, her iki kentte beşer alt bölüme sahip olan ilçe örgütlenmesi faaliyet göstermektedir. Bu bölümlere "Bratislava I,..V" kodları verilmiş, alt-belediyelerden herbiri bu bölümlerden birisi içinde yer almıştır.

ORGANLAR ve HİZMET BİRİMLERİ

Çek Cumhuriyeti'nde belediyelerin karar organı "temsilciler kurulu"dur (belediye meclisi). En yüksek organ olan kurul üyeleri dört yıl için, doğrudan 18 yaşını aşmış seçmenler tarafından seçilmektedir. Meclis üyeliğine seçilme yaşı da 18 olarak belirlenmiştir. Yürütme organı, meclisin kendi içinden seçtiği en az 5 en çok 13 üyeden oluşan yürütme kuruludur. Eğer meclis 15'den az üyeli ise yürütme kurulu seçmemekte, bunun görevlerini belediye başkanı üstlenmektedir. Yürütme kurulu, danışma ve denetim amacı ile komisyonlar kurma yetkisine sahiptir. Sürekli görev yapacak bir mali denetim komisyonu kurulması ise zorunlu sayılmıştır. Belediye başkanı ve başkan yardımcıları meclis tarafından seçilmektedir. Belediye bürokrasisinin en üst yöneticisi olan başkan, yürütme kurulu toplantılarını düzenlemek ve oturumlara başkanlık etmek ile de görevlidir. Başkan, bağlı olduğu valiye danışarak kimi işlerin yürütülmesini kuracağı komisyonlara devretme yetkisine sahip kılınmıştır. Yasalar, büyük belediyelere genel sekreter görevlendirme olanağı tanımaktadır. Bu profesyonel yöneticiler, valilik onayı alınmak koşulu ile belediye yürütme kurulu tarafından atanmakta ve belediye bürokrasisinin yönetimini tümüyle üstlenebilmektedirler.

⁹ Council of Europe, Slovak Republic - Structure and Operation of Local and Regional Democracy, Strasbourg, 1994. (Metin 1992 yılı durumunu yansıtmaktadır.)

Çek Cumhuriyeti belediye bürokrasisinde yaklaşık 20 bin personel istihdam edilmektedir. Ülkede ortalama 500 kişiye 1 belediye çalışanı düşmektedir. Bunlar alt kademe idari personel, orta kademe idari personel ve yöneticiler ile uzmanlar olmak üzere üç dereceye ayrılmıştır. Taşra kademesi olan ilçelerde istihdam edilenlerin sayısı, belediyelerde istihdam edilenlerin yarısından biraz fazladır. İlçelerde toplam 10.780, belediyelerde 18.830 personel çalıştırılmaktadır. İlçelerde çalışanların 1.910'u yönetici, 8.570'i orta kademe, 300'ü alt kademe personel iken, belediyelerde çalışanların 1.870'i yönetici, 15.870'i orta kademe, 1.090'ı alt kademe personeldir.¹⁰

Slovakya'da belediye karar organı, Çek Cumhuriyeti'nde geçerli özelliklerin tümünü taşıyan "temsilciler kurulu"dur (belediye meclisi). Sistemin farklılığı, yürütme kurulu ve başkanlık organlarında ortaya çıkmaktadır. Sistemde belediye başkanı ön plana çıkmakta, başkan doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Güç, meclis ile başkanda yoğunlaştırılmıştır. Belediye çalışmalarının bütün sorumluluğu başkana verilmiştir. Bir yürütme kurulu oluşturulup oluşturulmaması meclisin kararına bırakılmıştır. Meclis bu kurulun yanısıra gerekli görürse, halk polisi ve halk bürosu (hizmet birimleri) oluşturabilir. Yürütme kurulu meclisin kendi üyeleri arasından, meclis üye sayısının en çok üçte biri kadar kişiyi seçmesi ile; halk polisi ve belediye bürokrasisi istihdam hacmini belirlemek konusu dahil yine meclis kararı-onayı ile kurulmaktadır. Çok sayıda personel istihdam edilen büyük belediyelerde profesyonel yönetici görevlendirme olanağı sağlanmıştır. Görevlendirme, zaman sınırı olmaksızın başkanın önerisi üzerine meclis onayı ile tamamlanmaktadır. Bu yönetici ile polis şefi kadrolu, diğer çalışanlar sözleşmeli istihdam edilmektedirler. İdari personel sınıflandırması, Çek Cumhuriyeti'nde olduğu gibi alt, orta ve üst kademe olmak üzere şekillendirilmiştir.

GÖREV ve HARCAMA YAPISI

Çek Cumhuriyeti'nde 1993 yılında yerel yönetim harcamaları (ilçelerle birlikte), merkezi yönetim harcamalarının yüzde 23.38'ini oluşturmaktadır. Harcama rakamlarına göre değerlendirme yapıldığında¹¹, yerel yönetimlerin öncelikle *konut ve kentsel düzenleme* alanında faaliyet gösterdiği görülmektedir. Belediye harcamalarının yüzde 35'i bu alana ayrılmıştır. Devletin konut alanına yönlendirdiği toplam harcamanın (merkezi ve yerel toplamı) yüzde 80'i yerel yönetimlerce gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bu görev grubunun yerel yönetimlerin asli görevlerinden birisini oluşturduğu söylenebilir. Yerel düzeyde harcamaların üçte birinin konuta ayrılması, sosyalist dönemde inşa edilmiş olan "devlet konutları"nın sosyal konut statüsüne dönüştürülerek belediyelere devredilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bakımsız ve gelir yaratmayan

¹⁰ Council of Europe, Czech Republic..., s. 26-27.

¹¹ IMF, Government Finance Statistics Yearbook 1994, s. 237.

mal varlığı, sosyalizm sonrası yerel yönetimleri için "kaynak yutucu" bir sorun yumağına dönüşmüş görünmektedir.¹²

Yerel yönetim harcamaları içinde en çok pay alan diğer görev alanları *ulaştırma-iletişim* (%13), *eğitim* (%12.5), *genel kamu hizmetleri* (%12.5) dir. Merkezi yönetim ile yerel yönetim harcamaları birlikte değerlendirildiğinde, ulaştırma-iletişim hizmetinin yüzde 40'ının, genel kamu hizmetlerinde yüzde 35'inin ve eğitimde yüzde 20'sinin yerel yönetimlerce finanse edildiği ortaya çıkmaktadır. Buna göre Çek yerel yönetimlerinin eğitimde sınırlı rollere sahip iken, ulaştırma-iletişim alanında önemli roller üstlendikleri söylenebilir.

Yerel yönetimlerin diğer harcamaları, toplam giderin %10'u oranında *sosyal güvenlik ve refah*, %7 oranında *sağlık* alanında gerçekleştirilmiştir. Sosyal güvenlik ve sağlık, tartışmasız şekilde merkezi yönetime ait görevlerdir. Bu iki alanda toplam kamu harcamalarının yalnızca %8'i yerel yönetimlerindir. Savunma, polis, tarım ve ekonomik nitelikli işletme harcamalarının herbiri yüzde 1'in altında oranlarla yerel yönetim görevlerinin dışında kalmış olan faaliyetlerdir.¹³

MALİ YAPI

Sosyalist dönemde Çek yerel yönetimleri, ülke bütçesinin yüzde 45'lik bir kesimini kullanmışlardır. 1989 yılında toplam yerel yönetim gelirlerinin yüzde 16'sını en alt kademeyi oluşturan belediye, yüzde 49'unu bir üst kademeyi oluşturan ilçe, yüzde 35'ini ise bölge ulusal komiteleri (yerel yönetimleri) kullanmıştır. Sosyalizm sonrasında yerel yönetimlerin genel bütçedeki yeri yüzde 18'e düşmüştür.

Çek Cumhuriyeti Yerel Yönetim Gelirleri Yapısı¹⁴

	1988	1990	1992
Cumhuriyet*	212.4	238.4	255.9
Yerel Yönetim*	96.6	110.8	45.2
YY/Cumhuriyet	%45.5	%46.5	%17.7
Özgelir/YY	%39.8	%54.7	%15.8
Pay-yardım/YY	%49.7	%35.9	%69.6
Diğer/YY	%10.5	%9.4	%14.6

* milyon koruna.

Sosyalist iktidarın son yıllarında özerkleşme ve yerelleşme ile sorunları aşma çabası, yerel yönetim gelirlerinin yapısına da yansımıştır. Yerel yönetim

¹² Jan Kara, Jiri Blazek, a.g.k., s.256.

¹³ Çalışmaya temel olan kaynakta (IMF, Government..) Slovakya yer almadığından benzer bir inceleme bu ülke için yapılamamıştır.

¹⁴ Jan Kara, Jiri Blazek, a.g.k., s.253.

gelirleri içinde yarıya yakın bir yer tutan transferlerin (yardım ve paylar) bir kısmı yerel yönetim özgelirine dönüştürülmüş, böylece toplam içinde transfer gelirlerin payı yüzde 35'e kadar çekilmiştir. Süreç kapitalizme geri dönüş programları ile kesilmiş ve yerel yönetim gelir yapısı tersine bir eğilim sergilemeye başlamıştır. Çizelgeden görüleceği gibi, sosyalizm sonrası ilk yıllarda yerel yönetim gelirlerinin üçte ikilik bir bölümü transferlerden oluşmuş, özgelirlerin payı yüzde 16'ya inmiştir.

Yerel yönetim -belediye gelirleri içinde önemli bir yer tutan yardımların dağıtımını ilçeler gerçekleştirmektedir. Belirlenmiş genel kurallara göre merkez tarafından ilçelere aktarılan yardımlar, burada informal olarak çalışan belediye temsilcileri kurulunda alınan kararlara göre belediyelere dağıtılmaktadır. Gerçekte bu, sosyalizm döneminde geçerli olan işleyişlerden birisidir ve genel olarak yerel yönetim maliyesi hâlâ (1994 yılında) büyük ölçüde sosyalizm dönemine ait kurallar ile yönetilmektedir.¹⁵

Hem genel devlet maliyesinin hem de yerel yönetim mali yapısının kısa zamanda yeniden düzenlenmesi, ülkede süren özelleştirme faaliyeti nedeniyle oldukça güç görünmektedir. Özelleştirme, yalnızca merkezi yönetim açısından önem taşımamaktadır.¹⁶ Sosyalist devletin taşra örgütlenmesini yerel yönetim içinde eritmiş olan yapısı, belediyeleri büyük miktarda taşınmazın mülkiyetine sahip kılmaktan başka çeşitli işletme ve hizmet kurumlarının da sahibi yapmıştır. Sahip olunan varlık, özelleştirme sürecinde kimi devlet mülklerinin belediye mülkü haline getirilmesi ile daha da genişlemiştir. Bununla birlikte yerel yönetim gelirleri içinde önemli yeri olan iktisadi işletme ve hizmet kurumlarının "küçük özelleştirme" yolu ile elden çıkarılması, geleneksel gelir kaynaklarında aşınmaya yol açmıştır. Uğranan gelir kaybı, Ulusal Özelleştirme Fonu'ndan aktarılan kaynaklar ile karşılanmaya çalışılmıştır.¹⁷ Bir yanda yerel yönetim gelirlerini arttırmak için daha geniş görev-yetki alanı gerekliliği, bir yanda eldeki gelir kaynaklarını elden çıkarmaya zorlayan ulusal politika arasındaki gerilim çözümlenebilmiş değildir.

Kapitalizme dönüş sürecinin bir başka anlatım biçimi "devletsizleşme" ve "özelleştirme"dir. Bu ise, bütün olarak devletin ve devlet içinde de merkezi yönetim ile yerel yönetim işbölümünün yeniden tanımlanması demektir. Devlet-sizleşme-özelleştirme süreci belli bir "geri dönülmez" noktaya ulaşmadan, devlet yapılanmasının belli bir sisteme kavuşturulması mümkün görünmemektedir.

YEREL YÖNETİMLERİN DENETİMİ

Hem Çek hem de Slovak Cumhuriyeti'nde yerel yönetimlerin yasalara uygunluk bakımından genel denetimi savcılık kurumunun görevidir. Her ikisinde

¹⁵ A.k., s. 253-254.

¹⁶ Ervin Apathy, "Çek-Slovakya", *Doğu Avrupa'da Özelleştirme*, (Çev. Tarık Demirkan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993, s.73-88.

¹⁷ Jan Kara, Jiri Blazek, a.g.k., s. 256.

de, 1993 yılı sonuna kadar, yönetsel denetim ile görevlendirilmiş herhangi bir genel birim yoktur. Belediyelerin faaliyetleri ilçe mülki kademesinin denetimi altındadır.

Çek Cumhuriyeti'nde belediye meclisinin yerel yönetim faaliyetleri bakımından yasaya uygun olmayan bir karar alması durumunda, valilik yürütmeyi durdurarak kararın düzeltilmesini istemekte; karar düzeltilmezse kararın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaktadır.¹⁸ Yanlış karar ya da uygulama, yerel yönetime devredilmiş devlet görevleri alanında ise, valilik uygulamayı doğrudan iptal edebilmektedir. Mali açıdan denetim, yine belediyenin bağlı bulunduğu ilçe mülki kademesinde yapılmaktadır. Ayrıca halk denetimi için geliştirilmiş bir başka yöntem daha uygulanmaktadır. Belediyelerin bir önceki yıl kesin hesapları ile gelecek yıl için hazırlanan bütçenin, mecliste görüşülmeden en az 15 gün önce halkın incelemesi için askıya çıkarılması gerekmektedir. İsteyenler yazılı olarak ya da düzenlenecek toplantıda sözlü olarak görüş belirtebilmektedirler. Kesinleşme, bu süre sonunda belediye meclisi karar-onayı ile sağlanmaktadır.

Slovakya'da belediye iç denetimi meclis tarafından atanan teftiş birimi tarafından gerçekleştirilmektedir.¹⁹ Anayasa ya da yasaya aykırı belediye meclisi kararları savcılık ya da hükümetin önerisi üzerine Slovak Ulusal Meclisi'nce iptal edilmektedir. Çek Cumhuriyeti'nden farklı olarak Slovakya'da belediye başkanına özel bir ağırlık verilmiş olması nedeniyle, meclis kararlarına karşı itiraz yollarından birisi başkanın veto yetkisidir. Meclisin kararında ısrarı için toplam üyelerin beşte üçlük kısmının oyu ve kararın kamuoyu görüşüne açılması gerekli sayılmıştır.

---

¹⁸ Council of Europe, Czech Republic..., s. 24-25.

¹⁹ Council of Europe, Slovak Republic..., s. 31-32.